

INTERVIEW Amateurhistoricus Jan Morren maakt serie over Middeleeuwse kastelen van Velsen

'Dit is een strategisch punt, bewoond én verdedigd'

Amateurhistoricus Jan Morren is gespecialiseerd in de Middeleeuwse geschiedenis van Velsen. Voor de Historische Kring Velsen maakte hij een serie artikelen over de vier kastelen die de regio rijk is.

Bengt de Sitter

Velsen ■ Voor iemand die van het verleden houdt, woont Jan Morren (80) in een plaats met weinig historie. Toch is de amateurhistoricus thuis in Velsbroek omringd door geschiedenis; verschillende zelfgemaakte schaalmodellen van oude Velsense gebouwen, waaronder de Engelmunduskerk, sieren zijn werkkamer.

Morren uit zijn passie voor vroeger ook via het geschreven woord. Als geboren Santpoorter heeft hij zich gespecialiseerd in de Middeleeuwse geschiedenis van Velsen en Kennemerland. Zo was hij in 2003 co-auteur van het boek 'Midden-Kennemerland in de vroege en hoge Middeleeuwen' en schreef hij de driedelige boekenserie 'Kastelen en buitenplaatsen in Velsen'.

Nu is er van Morrens hand de HKV-kastelenserie, waarin de vier kastelen van Velsen in evenzoveel artikelen worden geportretteerd. De artikelen bevatten uitvoerige informatie over de (bouw)geschiedenis en bewoners van de kastelen en zijn gelardeerd met kaarten en illustraties, soms gemaakt door Morren zelf.

De serie verschijnt online en fysiek in Velisena, het ledenbulletin van de Historische Kring Velsen.

Vruchtbare grond

Velsen is vruchtbare grond voor historici, vertelt Morren in zijn werkkamer. „Dit is Holland op zijn smalst. Een strategisch punt, bewoond en verdedigd. Ik wil niet zeggen dat je overal waar je een schop in de grond steekt op overblijfselen stuit. Maar er zit hier heel veel in de grond.”

Voor twee van de vier kastelen uit Morrens serie geldt dat inmiddels letterlijk. Huis te Velsen ligt onder een bollenveld tussen Driehuis en Santpoort-Noord en van Huis ter Hage kan de exacte locatie niet eens meer vastgesteld worden.

Van Huis te Spijk is iets meer overgebleven. Dit was oorspronkelijk een Middeleeuws woontorentje en werd later een buitenplaats. Het complex werd in de 19e eeuw gesloopt maar volgens Morren zijn het eiland, de gracht en de ringdijk van het kasteel nog goed te zien. „En voor de oprijlaan aan de Hofgeesterweg staan nog twee grote stenen hekpijlers”, zegt Morren content.

Kastelen hebben hem altijd gefascineerd. „In mijn jeugd hielp ik mijn opa tijdens de grote vakantie met zijn onderhoudswerkzaamhe-

Jan Morren bij de poort van Huis te Spijk.

FOTO UNITED PHOTOS/PAUL VREEKER

De kastelen zijn gebouwd in de tijd dat de graven van Holland in oorlog waren met de West-Friezen

den op een buitenplaats in Baarn. Die herinneringen heb ik altijd bij me gehouden. Misschien was dat de basis van mijn interesse in kastelen.”

„Het boeide mij gewoon”, overpeinst Morren. „Het machtige van dat gebouw, de architectuur, de verscheidenheid in verschijningsvormen, woontorens, ronde burchten, vierkante kastelen... Er staat nog best wat overeind.”

Dat klopt zeker wat betreft het vierde deel van de HKV-kastelense-

rie, te verschijnen in januari: Brederode, het oudste, bekendste en best bewaarde kasteel van Velsen. Wat is er nog niet bekend over dit streekicoon? „Van Brederode weten we eigenlijk nog niet zeker wat de oudste vorm is geweest. Er staat nu een vierkant, maar het kan ook een motte of een ronde burcht geweest zijn.”

Morren heeft wel een hypothese. „De eerste Brederode, Dirk, kwam uit de familie Teylingen. Kasteel Teylingen bij Voorhout is een ronde burcht en hij kan die ronde bouwvorm dus van huis uit hebben meegenomen.”

Voor zijn archiefonderzoek dook Morren in het Noord-Hollands Archief en het Nationaal Archief. „Het onderzoeksmateriaal begint vaak in de vroege Middeleeuwen”, vertelt hij. „De ene keer loopt het via de leenregisters van graven, de andere keer via latere familierelaties.” De benodigde vaardigheden om dat soort bronnen te ontciffen leerde de amateurhistoricus zichzelf aan. Ook volgde hij cursussen over archeologie, paleografie en kadaster.

Verdedigingslinie

Dit soort instrumenten stelden Morren in staat om een historisch raadsel op te lossen. Op zijn computerscherm toert hij een oude kaart tevoorschijn. „In de Middeleeuwen was er sprake van een Huis

te Lane waarvan de locatie altijd vrij globaal werd omschreven. Die naam was moeilijk te koppelen aan een huidige plek. Maar al met al is Huis te Lane toch vrijwel zeker Huis te Spijk.”

Een nieuwe kaart verschijnt; Morren buigt dichter naar het scherm toe. Met zijn vinger trekt hij langs de locaties van de vier kastelen een denkbeeldige lijn door de regio Velsen: „Als je goed kijkt, zie je een patroon.” Opkiend van het scherm: „De kastelen zijn gebouwd in de tijd dat de graven van Holland in oorlog waren met de West-Friezen. Dit kan dus een verdedigingslinie richting het noorden geweest zijn. Dat zie je bij Beverwijk ook.”

Rechercheur

Dit is waar de amateurhistoricus het voor doet: „Als een rechercheur in de geschiedenis haal je alle feiten boven water en koppel je ze aan elkaar. Het spanningsveld is: vind ik in de geschiedenis het spoor van wat ik zoek?”

Het oude houdt Morren jong, alleen het heden dwingt hem tot concessies. „Voorheen was ik drie tot vier dagen per week bezig met mijn passie, maar dat gaat niet meer. Ik moet rustig aan doen, anders krijg ik problemen met mijn hoofd.”

En dus paste Morren zijn schema aan. „Nu schrijf ik zo'n halve dag

Als een rechercheur in de geschiedenis haal je alle feiten boven water en koppel je ze aan elkaar

en ga ik veel meer wandelen.”

Er ligt nog genoeg geschiedenis op deze amateurhistoricus te wachten. Morren onthult dat hij nog kastelen achter de hand houdt: „Ik heb er misschien nog twee, bij de Engelmunduskerk en tegenover Beekestijn. Als ik het voldoende boven water kan krijgen, ga ik daarover publiceren.”

Dan, nuchter: „Ik blijf wel bezig. Velsen heeft zoveel historie, daar vermaak ik mezelf wel mee totdat het niet meer gaat.”